

NIEUWSFLITS

Jan Toorops *De Theems* moet terug naar de eigenaar

*Museum Boijmans Van Beuningen moet van de Restitutiecommissie het schilderij *De Theems* van Jan Toorop tegen betaling van de aankoopprijs teruggeven aan de erfgenamen van de oorspronkelijke eigenaar Flersheim, bijgestaan door Russell Advocaten. Het museum heeft over deze belangwekkende zaak een boek uitgebracht met daarin het door haar ingediende rapport en de uitspraak van de Restitutiecommissie.*

Begin 1937 vluchtte de Joodse zakenman en kunstverzamelaar Ernst Flersheim uit Nazi-Duitsland. Hij kon slechts weinig spullen meenemen, maar was er toch in geslaagd om een schilderij uit zijn waardevolle collectie veilig in Engeland te krijgen: *De Theems* van zijn goede vriend Jan Toorop. Flersheim verkocht noodgedwongen in april 1937 het schilderij tegen een te lage prijs om de vlucht van zijn familie voor de nazi's te kunnen financieren. De koper, de Haagse kunsthandelaar Nieuwenhuizen Segaar, verkocht het direct met meer dan 40 % winst door aan het Rotterdamse Museum Boijmans Van Beuningen. Mede dankzij de verkoop kon Ernst Flersheim in januari 1938 zijn vrouw Gertrude naar Nederland laten komen. Hun kunstcollectie was inmiddels in Duitsland door de nazi's in beslag genomen. Ook in Nederland waren de Flersheims niet veilig. In 1944 kwamen zij beiden om in het concentratiekamp Bergen-Belsen.

Afb. 1 Jan Toorop, *De Theems*, 1885, olieverf/doek, 95 x 180,5 cm, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

RUSSELL ADVOCATEN

Na de oorlog begon een lange strijd van de erfgenamen om de geroofde kunstcollectie, waaronder een groot aantal werken van Jan Toorop, weer terug te krijgen. In 1954 werd een verzoek om teruggave van de tekening *Godsvertrouwen* door Museum Boijmans Van Beuningen afgewezen en in 1955 weigerde het museumbestuur op formele gronden een Duits vonnis tot teruggave uit te voeren. In 1999 dienden de erfgenamen-Flersheim opnieuw een verzoek tot teruggave in en zij voegden hieraan ook het schilderij *De Theems* toe. De tekening *Godsvertrouwen* werd teruggegeven door de Stichting Museum Boijmans van Beuningen, maar het schilderij niet, omdat het museum van mening was dat dit vrijwillig door Flersheim was verkocht.

Een jarenlang slepende, juridische discussie tussen het museum en de erfgenamen leidde uiteindelijk in 2006 tot het besluit, op voorstel van de erven Flersheim, om deze zaak voor bindend advies voor te leggen aan de Restitutiecommissie. Deze oordeelde op 3 maart 2008 dat er gezien de lage verkoopprijs voldoende reden was om aan te nemen dat de verkoop door Flersheim onvrijwillig was geweest. Het museum diende daarom het schilderij terug te geven aan de erfgenamen na terugbetaling van de geïndexeerde verkoopprijs van toentertijd.

Een bewerking van het door Museum Boijmans Van Beuningen in deze procedure ingediende rapport is als boek uitgegeven. *Verwerving en restitutie: de zaak Toorop* is geschreven door Anita Hopmans, werkzaam bij het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie en lid van de Commissie van Toezicht van Museum Boijmans Van Beuningen. In het rijk geïllustreerde boek staan uitvoerig de gebeurtenissen rond de verkoop beschreven vanuit het perspectief van het museum.

Graag wijzen wij nog op de tekening "Paulus predikt op de Areopagus" (afbeelding 9 in het boek) die door Museum Het Valkhof is gerestitueerd aan de erfgenamen-Flersheim, nadat Russell Advocaten had ontdekt dat ook deze tekening uit de door de nazi's geroofde boedel van Ernst en Gertrude Flersheim afkomstig was. Museum Het Valkhof was vrijwel meteen na het instellen van de claim bereid de tekening terug te geven, zodat een langdurige procedure niet nodig was.

Russell Advocaten is al vele jaren actief op het terrein van kunst en recht en beschikt over bijzondere juridische deskundigheid op dit gebied. Wanneer u vragen heeft over bijvoorbeeld restitutie van oorlogskunst, het uitlenen van kunst aan een museum of gallery, onjuist gebleken toeschrijving van een kunstwerk, de Wet tot behoud van cultuurbezit, beschadiging en andere kunstrechtelijke zaken adviseren wij u graag.

Contactpersoon: Mr. P.W.L. Russell

RUSSELL ADVOCATEN

Naar aanleiding van: Anita Hopmans,
Verwerving en restitutie: de zaak Toorop. Een studie naar de herkomst van twee kunstwerken (Rotterdam: Museum Boijmans Van Beuningen, 2008), ISBN 978-90-6918-228-5.

Het boek bevat een Nederlandse tekst en Engelse vertaling, kost € 25,- en is alleen te verkrijgen bij het museum en bij het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie te Den Haag.

Indien u meer informatie wenst omtrent de bovenstaande onderwerpen dan zijn wij u hierbij graag van dienst. U kunt hiervoor dagelijks contact opnemen met ons kantoor. De algemene adresgegevens vindt u hiernaast.

RUSSELL ADVOCATEN

Reimersbeek 2
1082 AG Amsterdam
tel.: +31 20 301 55 55
fax: +31 20 301 56 78

E-mail: info@russell.nl
www.russell.nl

K.v.K.: 34287943